

BIJEENKOMST OP DONDERDAG 23 OKTOBER 1958
TE 's-GRAVENHAGE

Voordracht gehouden voor de Vereniging ter beoefening
van de Krijgswetenschap

door

Kapitein luitenant-ter zee-vlieger B. SJERP

over

DE GESTALTE DER ZEEMACHT VOORTVLOEIENDE UIT DE
HUIDIGE ONTWIKKELING DER MIDDELEN

Voorzitter: Z.E. Luitenant-Generaal b.d. M. R. H. CALMEYER

De Voorzitter:

Mijne heren, ik open hierbij de eerste bijeenkomst van het 93ste werkjaar. Ik heet U allen hartelijk welkom. Ik moet zeggen te hebben gehoopt, dat ik meer heren welkom had kunnen heten, maar ik zal niet de slechte gewoonte volgen om de afwezigen toe te spreken; ik heet in ieder geval de heren die er wel zijn welkom en in het bijzonder ons erelid de Generaal Van Hilten. Het doet ons zeer veel genoegen hem in ons midden te zien.

Zoals U gezien heeft op de agenda van deze bijeenkomst zal in de eerste plaats verslag worden uitgebracht van de toestand van de Vereniging. Ik mag wel memoreren dat dit de 35ste maal is dat de Kolonel Boots dit verslag uitbrengt. Alvorens ik de Kolonel straks ongetwijfeld zal kunnen bedanken voor de wijze waarop hij dit gedaan heeft, mag ik hier toch wel een bijzonder woord van dank spreken voor de goede en toegewijde zorgen die hij gedurende 35 jaar aan onze Vereniging heeft besteed. Ik geloof dat ik er iets van weet wat voor werk en moeite hem dat heeft gekost. (Applaus.) En dan mag ik U nu als eerste het woord geven.

Kolonel Boots:

Mag ik dan in de eerste plaats Generaal U hartelijk dankzeggen voor Uw vriendelijke woorden en daarbij voegen dat die 35 jaar die ik Secretaris-Penningmeester ben geweest altijd voor mij een groot genoegen geweest zijn door de grote kameraadschap en vriendschap die ik zowel van het Bestuur als van de leden heb ondervonden. Ik geloof niet dat ik één lid tot vijand heb, zelfs al is hij wanbetaler. (Gelach.)

De Vereniging telde op 1 oktober 1957 2311 leden, bijgekomen zijn in dit jaar tot 1 oktober 113 leden. Zodat wij op 30 september 1958 2424 leden telden. Afgegaan zijn in 1957/58: Indonesië — 184 leden, in Nederland, door vertrek of overlijden of bedanken — 148, door wanbetaling zijn geschorst (dus die wordt niets meer toegezonden) — 26 leden; totaal 358 leden, die ik niet meer beschouw als lid onzer Vereniging. Dan blijven er over op 1 oktober 1958 2066 leden, hetgeen klopt met de verzendlijst van de drukker.

Een zwak punt blijft nog steeds de achterstallige contributie. Bedroeg het

bedrag van de nog openstaande contributies op 30 september 1957 f 4340,—, daarbij zijn niet inbegrepen de contributies van Indonesië, dit bedraagt thans op 14 oktober 1958: f 4208,— en is als volgt verdeeld: 80 leden over '55/'56, '56/'57 en '57/'58 is f 1868,—. Hiervan zijn 54 reeds in vorige jaren afgevoerd en 26 tijdelijk als lid geschorst. 234 leden betaalden tot op heden nog niet hun contributie over '57/'58, dat is een bedrag van f 2340,—, dus in totaal f 4208,—, die heren zijn reeds meerdere malen vriendelijk aangehaand. Ter illustratie van het veroorzaakte werk en kosten diene dat alleen reeds in maart en juni 1958 ruim 1288 aanmaningen werden verzonden. Dat is het, Generaal.

En dan het financieel verslag: de Commissie bestond uit de heren H. Trefers, Lt.-Kolonel van de Generale Staf, Ingenieur M. Polak, Res. Lt.-Kolonel van de Genie b.d., en de Majoor van de Militaire Administratie P. G. G. Frederiks, die als volgt berichtten:

„Aan het Bestuur van de Vereniging ter Beoefening van de Krijgswetenschap te 's-Gravenhage. De Commissie als bedoeld in artikel 26 van het Reglement verklaart hiermede dat zij de administratie van de Secretaris-Penningmeester der Vereniging heeft gecontroleerd en dat haar van gebreken niets is gebleken. De Commissie stelt voor de Secretaris-Penningmeester te dechargeren voor zijn beheer over het jaar '57/'58. De Commissie voornoemd getekend: Treffers, Polak en Frederiks.”

Mijnheer de Voorzitter, dat dechargeren zal nu nog niet kunnen volgens het Reglement, dat kan pas de volgende vergadering als het financieel verslag in het Orgaan is gepubliceerd. Ik zal U dan nu ook niet vervelen met al die cijfers op te noemen. Alleen zou ik er nog eens op willen wijzen dat wij dit jaar niet uitkomen en dat wij een schuld hebben van ongeveer f 9000,— waar wij ons geen zorgen over behoeven te maken en dat ik hoop dat deze schulden dit jaar worden afgedaan door inning van de achterstallige contributies, meerdere leden die wij kunnen krijgen en door een kleine bezuiniging die het Bestuur heeft voorgesteld. Dat is één lezing minder; dus dat zijn vijf in plaats van zes lezingen, en het Wetenschappelijk Jaarbericht iets kleiner dan het vorige Wetenschappelijk Jaarbericht. Mijnheer de Voorzitter, dat is het.

De Voorzitter:

Heeft een van de aanwezigen hierover nog iets op te merken? Mijne Heren dan wil ik in de eerste plaats nog eens herhalen, dat ik de Kolonel Boots hartelijk dank ook voor de goede zorgen die hij ook dit jaar weer voor de administratie en voor het financieel beheer van onze Vereniging heeft gehad. Ik heb zojuist gezegd, dat ik er iets van weet en u weet er nu ook iets van welk een moeite de Kolonel Boots hiermee heeft, niet alleen wegens het normale beheer, wat uiteraard een vrij omvangrijke arbeid is, maar speciaal door de — ik kan wel zeggen — *ergerlijke wanbetaling*, die helaas bij voortduring niet is op te heffen. Wij zijn een van de weinig Verenigingen die na de oorlog nooit de contributie hebben verhoogd. Wij kunnen dat slechts doen wanneer het ledental zeker niet achteruit gaat, liefst wat vooruit, maar wanneer ook uiteraard de leden hun contributie betalen. Maar door het feit van de wanbetaling van een deel van de leden — u heeft het gehoord — dreigen wij in financiële moeilijkheden te komen. Zodat wij nu eindelijk zijn moeten overgaan tot een maatregel, die tegenover *officieren en heren* — wat, naar wij toch moeten aannemen, alle leden zijn — wel bijzonder onaangenaam is, nl.

om leden die *meer dan drie jaar achterstallig* waren te schorsen. Dus dat is nog maar een weinig rigoureuze maatregel, dat betreft alleen nog degenen die meer dan drie jaar met de contributie ten achter zijn. Ik zal hier ook niet te veel over zeggen want ik neem uiteraard aan dat er onder de aanwezigen geen wanbetaalers zijn, maar in het Orgaan zal ik nog weer eens doen afdrukken wat ik op het oogenblik hierover zeg.

De dechargingering kan dus nog niet plaats hebben, U zult in het volgend Orgaan een gedetailleerde uiteenzetting lezen over de financiële toestand en ik mag op het oogenblik de Kolonel Boots dus alleen maar van harte bedanken.

Mijne heren, dan komen wij op het tweede punt van de agenda: de verkiezing van Bestuursleden. U heeft gezien, dat aan de beurt van aftreden zijn de Generaal Couzy, de Schout-bij-Nacht Van Olm, de Generaal Zielstra en de Generaal Van den Berge. Deze vier heren, waarvan de Schout-bij-Nacht Van Olm hier op het oogenblik aanwezig is — de Generaal Couzy was door dienst verhinderd en de twee andere heren zijn helaas ziek — stellen zich alle vier herkiesbaar. Is er in de vergadering nog iemand die tegencandidaten wil stellen of mag ik aannemen dat U instemt met de herkiezing? Zo niet, dan mag ik wel aannemen, dat bij acclamatie deze vier heren herkozen zijn. Dan hebben wij nog te voorzien in de vacature van de Kolonel van de Generale Staf Van Hootegeem, die in verband met zijn drukke werkzaamheden geméend heeft zich uit het Bestuur van de Vereniging te moeten terugtrekken. Het Bestuur wilde U hier voorstellen om in zijn plaats een jonger officier van de Generale Staf te benoemen, die aan de werkzaamheden van onze Vereniging steeds een actief aandeel heeft genomen, de Majoor van de Generale Staf J. H. Jansen. Kunt U zich ook daarmee verenigen? (Applaus.)

Dan mag ik de heer Jansen, die hier aanwezig is, wel gelukwensen en vragen op de vleugel van het Bestuur plaats te nemen.

Mijne heren, dan zijn wij gekomen aan de voordracht van hedenavond. Vanavond zal voor ons spreken de Kapitein-luitenant ter zee Sjerp over de gestalte der zeemacht voortvloeiende uit de huidige ontwikkeling der middelen. Ik geloof dat wij ons gelukkig kunnen prijzen dat wij beginnen met een onderwerp, dat op het oogenblik wel zeer in de belangstelling staat en ik verwacht dan ook dat wij een goede avond zullen hebben. Mijnheer Sjerp mag ik U het woord geven?

De Overste Sjerp:

Mijnheer de Voorzitter, de gestalte welke een deel der krijgsmacht op een gegeven moment zal aannemen is uiteraard een functie van de materiële mogelijkheden enerzijds en de strategische eisen — de taak — anderzijds. De invloed van de materiële mogelijkheden is, zeker heden ten dage, door de voortdurende ontwikkeling sterk wisselend en daardoor interessant en opvallend. Die van de taak is veel meer stationair en wordt daardoor onwillekeurig als vanzelfsprekend aanvaard. Toch is het dienstig enige beschouwingen te wijden aan de taak, — het strategisch concept — alvorens het kleurrijke terrein van de door de techniek gestuurde vormverandering te betreden.

Oorlog kan alleen met reden overwogen worden door zelfstandige organisatorische systemen die die zelfstandigheid bezitten, omdat zij beschikken over middelen waarmee zij zich zonder hulp van andere organisaties onder de heersende omstandigheden in stand kunnen houden. Die middelen zijn in grote

trekken: bevolking, territoir, geografische ligging en vorm, grondstoffen, produktiemogelijkheden, organisatie, wijsheid om juist te handelen en wetenschappelijke prestatie. De totale som van deze middelen moet niet alleen het functioneren van het gehele systeem mogelijk maken op een gemiddelde basis. Het moet groot genoeg zijn om tegenslagen te kunnen opvangen en geleden schade zelf te kunnen inlopen. Het systeem moet dus regeneratief zijn. Zo'n regeneratief systeem behoeft niet over een harmonische hoeveelheid middelen te beschikken. Het is zeer wel mogelijk, dat het bepaalde zaken van buiten moet betrekken maar het is een integrerend bestanddeel van het regeneratief zijn dat het de tegenwaarde van wat het opneemt in andere vorm kan terugleveren. Tegenover iedere invoer moet een vorm van gelijkwaardige uitvoer staan.

Het niveau waarboven regenerativiteit bestaat is natuurlijk niet vast. De ligging ervan wordt bepaald door het omgevende milieu. Ontwikkelen de heersende omstandigheden zich in een ongunstige zin dan kan een systeem ophouden regeneratief te zijn. Om deze status terug te winnen staan dan drie wegen open.

Allereerst kan het eigen potentieel vergroot worden door het ontwikkelen en opbouwen van de middelen waarover wordt beschikt. Dat zal veelal de vorm aannemen van uitbreiding van exploitatie en verhoging van nuttig effect. Het kenmerkende van deze methode is dat herstel wordt gezocht binnen het eigen systeem.

Een meer omvattende methode is het zoeken van aansluiting bij een ander systeem dat een zodanige samenstelling bezit, dat tezamen boven het vereiste niveau wordt gestegen. Bij deze methode wordt gezocht naar met een ander systeem gemeenschappelijke belangen.

De meest ingrijpende maar soms enig mogelijke methode is te trachten, hetzij de omstandigheden buiten het systeem zo te beïnvloeden dat het vereiste peil zakt beneden wat kan worden opgebracht, hetzij zich in het bezit te stellen van meer middelen zodat boven het nieuwe niveau wordt gestegen. Deze weg zoekt een oplossing buiten het eigen systeem en tracht uit strijdige belangen het eigen belang te doen prevaleren. Het doel is een ander systeem tot de beoogde gedragslijn te dwingen, dus het opleggen van de eigen wil. Het wordt bereikt door het gebruik van of de dreiging met geweld. Succes kan alleen bereikt worden indien het beïnvloeden van de toestand in gunstige zin geschiedt vóórdat het ophouden van regeneratief zijn het verdere gebruik van geweld uitsluit.

Ontstaat een conflict dat met geweld zal worden opgelost dan trachten beide partijen elkaars vermogen tot het bieden van weerstand af te breken. Dat vermogen wordt bepaald door de beschikbare middelen en is één van de facetten welke te zamen het systeem zijn regeneratief karakter verlenen. Het doel van de strijd is de tegenstander deze eigenschap te ontnemen.

Allereerst kan dit geschieden door hem een voldoende belangrijk deel van de middelen te ontnemen, die zich binnen zijn territoir bevinden. In het algemeen zal dat gebeuren door het territoir geheel of gedeeltelijk te bezetten. Daardoor wordt het prestatieniveau gedrukt en zal te zijner tijd het vermogen om weerstand te bieden verdwijnen. Is het mogelijk de aan de tegenstander ontnomen middelen ten eigen bate aan te wenden dan wordt het eigen niveau bovendien verhoogd en wordt het beoogde doel sneller dan wel met minder moeite bereikt.

De in- en uitvoer en meer speciaal de invoer, biedt een tweede terrein waarop de tegenstander kan worden aangepakt. Om hem op dit gebied te kunnen treffen moet de invoer echter aan een tweetal voorwaarden voldoen. Ten eerste moet hij een essentieel en onvervangbaar deel uitmaken van het regeneratief potentieel. Ten tweede moet hij bereikbaar zijn. Dat is hij niet indien de leverancier aangrenzend ligt. Hij is dat alleen indien wijzelf leverancier zijn of indien de in- en uitvoer geschiedt langs de internationale openbare weg. Die internationale openbare weg is de zee. Zoals de rechtstreekse strijd om de middelen gevoerd wordt met het land als inzet, zo is de strijd om de in- en uitvoer de strijd om het gebruik van de zee. Hier ligt de taak van de zeemacht, die de vijand het gebruik van de zee moet ontzeggen en het voor de eigen partij moet veilig stellen. Dit veilig stellen kan een onderdeel zijn van de inspanning om het eigen systeem regeneratief te houden; het omgekeerde dus van wat de tegenstander wordt ontzegd. Het kan echter ook ten doel hebben zichzelf meer vrijheid te geven in de keuze van de plaats waar het vijandelijk territorium zal worden aangetast om zodoende de dreiging, en eventueel het effect, van de daarvoor beschikbare middelen te vergroten.

De huidige stand van de techniek heeft echter een derde mogelijkheid geschapen: de totale vernietiging. Nu is de totale vernietiging op zich niets nieuws.

Er zijn vele voorbeelden van volken die beslist een regeneratief systeem vormden doch met het nalaten van slechts luttel sporen geheel verdwenen zijn. Maar tot nog toe was het, indien althans het gevolg van een conflict, de culminatie van een militaire prestatie. Nu is het een technische prestatie. De techniek is reeds zover dat het leveren van die prestatie niet of nauwelijks is gebonden aan een wapendrager of een plaats. Was het zeer grote vliegtuig oorspronkelijk de enige wapendrager die het instrument van deze vernietiging kon afleveren, thans kan die aflevering bovendien geschieden door kleinere, al of niet van een schip opererende, vliegtuigen, van een vaste opstelling, een automobiele opstelling, een schip en binnenkort zelfs een onderwater varende onderzeeboot. Daarmee heeft dit instrument opgehouden van nature tot een bepaald krijgsmachtdeel te behoren. Ieder deel kan thans de technische uitvoeringen verzorgen met de wapendragers die voor de eigen taak nodig zijn en daarom zijn het in de eerste plaats technische overwegingen die bij de keuze van de drager een rol spelen. Dit brengt mede dat ieder krijgsmachtdeel het zijne tot de totale vernietiging kan en onder omstandigheden zal moeten bijdragen.

De taak van de zeemacht is dus het verhinderen van de vijandelijke handelingen ter zee en het uitschakelen van vijandelijke interferentie met de eigen handelingen.

De gestalte welke de zeemacht hiertoe zal aannemen vloeit voort uit de stand van ontwikkeling der middelen. Sinds de laatste oorlog heeft deze ontwikkeling een wel zeer grote vooruitgang geboekt waarvan de werkelijke draagwijdte nog niet in het vuur is beproefd. Voorzichtigheid bij conclusies omtrent de juiste betekenis ervan voor een toekomstig conflict is dus geboden. Wat de zeemacht betreft tekent zich echter toch een duidelijke en verklaarbare ontwikkeling af die de hoofdlijnen van de zich vormende gestalte aanwijst. Deze ontwikkeling vloeit voort uit een tweetal facetten die kenmerkend en bepalend zijn voor de omstandigheden ter zee, thans en in de voorzienbare toekomst. Het is thans zo gesteld dat het beeld van de zeeoorlog wordt be-

heerst enerzijds door de hoge vlucht die genomen is door de vuurleiding, anderzijds door de detectie.

De vuurleiding is ontstaan als hulpmiddel bij het kanon toen de schootsafstanden zo groot werden dat rekening moest worden gehouden met de eigen snelheid en de afstand welke gedurende de vluchttijd door het doel werd afgelegd. Naarmate de prestaties van het kanon en dus de gevechtsafstanden groter werden en de onderlinge bewegingen van opstelling en doel sneller, werden — vooral met de komst van het luchtdoel — de eisen gesteld aan de vuurleiding steeds zwaarder. Dit leidde tot een zo alzijdige ontwikkeling dat de vuurleiding ook buiten de artillerie toepassing kon vinden, hetgeen op zijn beurt weer een stoot gaf aan de ontwikkeling van vele andere wapenen. Ten slotte is thans de schootsafstand in bepaalde gevallen zo groot dat het zelfs noodzakelijk is na het afvuren nog invloed op het wapen uit te oefenen. Dit is thans mogelijk door geleiding of doelzoeken. Uiteraard is de uitvoering van de vuurleiding, afhankelijk van het toepassingsgebied, meer of minder uitvoerig. Men vindt vuurleiding bij torpedobewapening en in vliegtuigen, zowel voor de beweeglijke als iedere vorm van vaste bewapening. Zelfs is de vuurleiding bezig door te dringen op het gebied van de vliegtuigdirectie zodat de menselijke factor tussen detectie en presentatie van de benodigde gegevens aan de vlieger geheel ontbreekt. Het thans bereikte stadium is dat de vuurleiding in staat is in uiterst korte tijd de benodigde afvuurgegevens te berekenen en gebruiksgereed te presenteren tegen ieder doel dat zich cenparig versneld voortbeweegt, maar bovendien kan worden gevolgd door geleiding en doelzoeken.

De gegevens welke de vuurleiding als ingang nodig heeft worden verkregen door middel van detectie. Nu zijn de detectiemogelijkheden boven en onder water ten zeerste verschillend. De voortplantingsmogelijk- en moeilijkheden zijn om natuurkundige redenen onder beide omstandigheden van een principieel andere orde van grootte. Zo ontstaan twee uit detectieoogpunt geheel verschillende gebieden die eigen eisen hebben ten aanzien van de te volgen gedragslijnen. Het voor die gedragslijnen kenmerkende verschil is dat bovenwaterdetectie reeds thans gemakkelijk en op grote afstand mogelijk en relatief zuiver is terwijl onderwaterdetectie moeilijk en relatief onzuiver is.

Kon men zich tot voor kort boven water tegen de, wegens de goede detectie en vuurleiding onvermijdelijke treffers, beschermen door pantser, sinds de komst van de kernexplosie biedt dit geen voldoende bescherming meer. Thans moet de aanvaller het dus in de eerste plaats zoeken in het verkleinen van de trefkans benevens het verkleinen van het effect van een treffer. Daar een enkele treffer thans zelfs de grootste eenheid kan doen verdwijnen, ligt het voor de hand kleine eenheden te kiezen, waarvan er dan meer aanwezig kunnen zijn. Tegen deze verkleining is te minder bezwaar aangezien kernwapens niet alleen het zware kanon als uiterste vernielers hebben overtroffen, maar ook geen grote zware wapendrager meer behoeven doch zelfs door de kleinste eenheden gehanteerd kunnen worden. Om een grote eigen veiligheid aan een groot doordringingsvermogen te koppelen, moet daarom de boven water opererende aanvaller snel, beweeglijk, klein en talrijk zijn. De eenheid die deze kwaliteiten in grotere mate bezit dan iedere andere is het vliegtuig.

Om gebruik te kunnen maken van de moeilijke detectieomstandigheden onder water is het nodig, dat de aanvaller in het geheel niets boven water uitsteekt. Daar geruis onder water zo'n belangrijk middel van detectie is, moet de

vaart zo geruisarm mogelijk zijn. Aangezien het geruis onder overigens gelijke omstandigheden afneemt met grotere diepte, is de detectie van boven naar beneden en op diepte moeilijker dan van beneden naar boven. De aanvaller moet dus niet alleen voortdurend geheel onder water blijven maar zelfs diep kunnen gaan. De ontwikkeling gaat dan ook naar een normaal niet aan de oppervlakte komende diepduikende onderzeeboot.

Deze overwegingen leiden tot de conclusie, dat in de huidige zeeoorlog het vliegtuig en de onderzeeboot de in wezen offensieve elementen vormen. Ieder levert op zijn terrein voor detectie en vuurleiding het maximum aan moeilijkheden op, terwijl zij toch het grootste vernielende vermogen bezitten.

De ontwikkeling van het vliegtuig en de onderzeeboot tot de belangrijkste offensieve middelen in de zeeoorlog heeft uiteraard zijn stempel op de verdediging gedrukt, waar nu ook in de eerste plaats met deze dreigingen rekening moet worden gehouden. Tegen het vliegtuig zal de afweer de rechtstreekse doelverdediging in de vorm van op de schepen opgestelde wapens niet kunnen ontberen. Echter kan alleen een naar de eisen des tijds bewapend vliegtuig een ander vliegtuig op eigen termen tot een gevecht dwingen. Het jachtvliegtuig kan daarom in de verdediging niet ontbreken en zal daarin altijd het offensieve element vormen.

Het doel dat in hoofdzaak tegen de onderzeeboot beschermd moet worden is het bovenwaterschip en meer speciaal het konvooi. De directe bescherming hiervan geschiedt door onderzeebootbestrijdingsschepen bijgestaan door helikopters. Daar echter de detectie naar beneden toe minder gunstig is, verkeert de onderzeeboot zelf in een gunstiger positie tegenover zijn soortgenoot dan het bovenwaterschip. Dit laatste wordt gebruikt waar in ieder geval een bovenwaterschip nodig is, in feite waar men een bepaalde positie moet innemen ten opzichte van een te beschermen object. De helikopter vindt hierbij de taak de minder gunstige detectie aan te vullen door buiten de ring van beschermende schepen onderwaterdetectieapparatuur af te vieren waarmee bovendien een grotere diepte bereikt kan worden dan met de scheepsapparatuur mogelijk is. Om de onderzeeboot ook werkelijk te dwingen onder water te blijven met de daaraan verbonden moeilijkheden op o.a. navigatorisch en verbindingsgebied, moeten grote zeegebieden regelmatig verkend worden. Hiervoor is het onderzeebootbestrijdingsvliegtuig de aangewezen eenheid. Is de verdediging dan ook niet gekoppeld aan bovenwaterschepen, dan is de combinatie OB-vliegtuig plus OB-onderzeeboot de doeltreffendste tegenstander van de onderzeeboot.

Om met kans op succes deel te kunnen nemen aan de strijd om het meesterschap ter zee, moet men dus voor het offensief kunnen beschikken over vliegtuigen en onderzeeboten. In dit verband zijn dat bommenwerpers, aanvalsvliegtuigen en de hen begeleidend jachtvliegtuigen benevens aanvalsonderzeeboten. Voor het defensief zijn nodig tegen vliegtuigaanvallen jachtvliegtuigen en luchtdoelschepen, en tegen onderzeeboten OB-vliegtuigen, OB-onderzeeboten, OB-schepen en helikopters.

Naast de hoofdacties gevoerd om het meesterschap ter zee vinden ook kleinere acties plaats van een meer lokaal karakter. Zij geschieden meestal op naar verhouding korte afstanden en bij voorkeur gedurende duisternis met kleine snelle eenheden. De voornaamste eenheden hierbij zijn mijnenleggers, in welke rol zowel schepen als vliegtuigen kunnen optreden, en een hele ver-

zameling kleine zeer snelle boten die meestal worden aangeduid als motor-torpedoboten. De tegenweer tegen de mijnenleggers zelf kan geschieden door vliegtuigen en kanonneerboden, terwijl mijnenvegers reeds gelegde mijnen opruimen. Door hun manoeuvreerbaarheid, een voor schepen hoge snelheid en hun kleine silhouet kan tegen de motortorpedoboten in feite alleen worden opgetreden door vliegtuigen en de eveneens snelle motorkanonneerboden.

Strijdkrachten kunnen uiteraard niet optreden zonder goed ingerichte bases. Deze zijn zowel mobiel als vast. Voor vliegtuigen nemen zij de vorm aan van vliegkampschepen of vliegkampen, welke laatste kunnen variëren van vooruitgeschoven steunpunten tot volledig uitgeruste herstellingsbases.

Het vliegbedrijf op een vliegkampschip wordt gekenmerkt door een woekeren met ruimte, door de scheepsdienst en scheepsbeweging ongunstig beïnvloede werkcondities en hoge eisen door de vliegveiligheid gesteld aan het vliegend personeel. Vliegtuigen opereren daarom bij voorkeur van de wal. Er is echter een viertal gevallen waarin de voordelen van het vliegkampschip de nadelen overtreffen.

Moet een object geheel of gedeeltelijk met vliegtuigen tegen aanvallen beschermd worden, dan moeten deze vliegtuigen zo dichtbij zijn, dat zij de aanval kunnen onderbreken in de periode van detectie tot het moment waarop de aanvaller afvuurt. Op zee kunnen die vliegtuigen niet in de nabijheid zijn en dus op tijd tussen beide komen, tenzij zij op een schip staan. Hier is de tijd de limiterende factor.

Om één object met vliegtuigen aan te vallen dat van walbases af niet bereikt kan worden, omdat de afstand — rechtstreeks of wegens obstakels — te lang is, dan is eveneens de enige mogelijkheid de vliegtuigen er dichterbij te brengen door ze op een schip te zetten. Nu vormen de geografische omstandigheden de limiterende factor.

Het vliegkampschip bergt verder nog twee belangrijke strategische mogelijkheden in zich. De ene is de mogelijkheid van concentratie. Deze moet men zich niet te eng voorstellen. Het is meer, dat zij op het geëigende moment posities kunnen innemen — onder omstandigheden op vele tientallen mijlen van elkaar — vanwaaruit een aanval in maximum sterkte op een vijandelijk object kan worden geconcentreerd, om na afloop van de actie zich weer te verspreiden en desnoods alleen of in kleinere concentraties, kleinere operaties uit te voeren. De mogelijkheid om telkens wederom en in ververwijderde gebieden te concentreren blijft daarbij bestaan.

De andere mogelijkheid is die van verbergen. Zelfs een grote vlootformatie die betrekkelijk vrij in zijn bewegingen is, kan als het ware in de oceaan verdwijnen. Het localiseren van een vliegkampschipformatie na een aanval die daar kennelijk vandaan kwam is verre van eenvoudig indien deze formatie over voorpostenschepen en een goed georganiseerde luchtverdediging beschikt. Bovendien kunnen deze formaties zich iedere twaalf uur 360 mijl verplaatsen — bijna de afstand Rotterdam—Lyon — terwijl de meest uitgebreide formatie toch maar een stip op de oceaan is.

Onderzeeboten ageren in het algemeen alleen of in los verband met elkaar en met andere strijdkrachten. Het optreden van vliegtuigen vraagt echter een uitgebreide en complexe organisatie. Waar dit optreden van vliegkampschepen af geschiedt is niet alleen dat vliegkampschip complex maar de noodzakelijke bescherming tegen lucht- en onderwateraanvallen brengt mee, dat zich om het vliegkampschip een geheel eskader vormt. De taak van deze vliegkamp-

schepeskaders is de omstandigheden te scheppen, waaronder het mogelijk is, betrekkelijk ongestoord met zwakkere eenheden (ook niet militaire) op en boven zee te opereren ten einde van de weg over en boven de zee gebruik te kunnen maken en overeenkomstige eenheden van de vijand daarvan te weren. Zij zullen daartoe in de eerste plaats trachten het vijandelijk machtselement te vernietigen of althans te neutraliseren, zodat diens zwakkere eenheden geen dekking meer hebben waaronder zij hun schadelijke praktijken kunnen uitoefenen en nu vrijelijk door onze overeenkomstige eenheden, wellicht aangevuld door elementen van de hoofdmacht, kunnen worden opgeruimd.

Het offensief vermogen van dit vliegkampschepeskader bestaat uit de ingescheepte bommenwerpers en aanvalsvliegtuigen en richt zich tegen de boven water optredende vijand. In de eerste plaats geldt dit de vijandelijke eskaders (als die er zijn) maar ook tegen het gehele verdere vijandelijke boven water maritiem potentieel. Pas als dit voldoende is uitgeschakeld kan aandacht aan het niet maritieme potentieel worden besteed.

Defensief moet het eskader zich kunnen beschermen tegen vliegtuigen en onderzeeboten. Voor de verdediging tegen vliegtuigaanvallen zijn jachtvliegtuigen nodig en, als laatste ring van verdediging, luchtdoelschepen. De kruiser is het luchtdoelschip bij uitstek doch men bouwt ook schepen van jagermodel speciaal uitgerust als zodanig. Bovendien is de bewapening van alle andere schepen eveneens geschikt om tegen luchtdoelen te worden gebruikt. Voor detectie en directie wordt behalve van de apparatuur en accommodatie van de vliegkamp- en luchtdoelschepen ook gebruik gemaakt van die in de ver vooruitgeschoven voorpostschepen en waarschuwingsvliegtuigen. Speciaal door het gebruik van deze eenheden wordt het succesvol en vooral het onbemerkt verkennen van de hoofdmacht ten zeerste bemoeilijkt.

Aangezien het bezwaarlijk is onder water post te houden wordt bij rechtstreekse bescherming tegen onderzeeboten geen gebruik gemaakt van OB-onderzeeboten maar, voor de detectie onder water en de doorgezette jacht op daarbij ontdekte boten, alleen van OB-schepen en helikopters. OB-vliegtuigen houden de vijand ondergedrukt, waarbij uiteraard tot de aanval wordt overgegaan in geval hij zich bloot mocht geven. De OB-vliegtuigen zullen vaak tot de uitrusting van de vliegkampschepen behoren maar onder daarvoor gunstige omstandigheden kan deze taak ook van de wal met grotere en beter ervoor uitgeruste vliegtuigen worden verricht. (Applaus.)

De Voorzitter:

Gaarne wil ik reeds nu de inleider bedanken voor zijn boeiende voordracht. Mag ik degenen, die de inleider iets willen vragen of in discussie willen treden, verzoeken zich bij de Kolonel Boots op te geven? Wij zullen dan eerst enige ogenblikken pauzeren.

P a u z e

De Voorzitter:

Voor het debat hebben zich opgegeven de Schout-bij-Nacht Nuboer, Kolonel Feuilletau de Bruijn en Commandeur De Vos van Steenwijk.

Schout-bij-Nacht Nuboer:

Mijnheer de Voorzitter, met zeer veel genoegen heb ik geluisterd naar de interessante uiteenzetting van onze inleider, waarbij hij ons heeft geschetst hoe

tegenwoordig een vlootverband van vliegkampschepen wordt beschermd tegen aanvallen van vijandelijke vliegtuigen en van vijandelijke onderzeeboten. Toen is mij door het hoofd gegaan dat het misschien toch wel interessant zou zijn om te horen hoe dat nu met kleinere en minder belangrijke verbanden gebeurt, verbanden van bovenwaterschepen zoals konvooien van koopvaardij-schepen. En ik denk daarbij in het bijzonder aan de moeilijkheid — naar mijn gevoel — die zich zal voordoen door het grote aantal van die verbanden dat er waarschijnlijk op zee zal zijn als wij ten minste op dezelfde manier de koopvaardij denken te beschermen als dat in de vorige oorlog is gebeurd. Dat was de eerste vraag die ik graag zou willen stellen aan de inleider.

De tweede vraag is deze: wij hebben gehoord dat het jachtvliegtuig altijd nog het enige middel is dat een vijandelijk vliegtuig tot de strijd kan dwingen en dat het daarom onmisbaar is in verband van de luchtverdediging. Nu heb ik wel gelezen hier en daar, dat er tegenwoordig ook veel wordt gesproken over het vervangen van jachtvliegtuigen door geleide projectielen in verband met de grote snelheid van de aanvalsvliegtuigen van tegenwoordig. Nu kan ik mij wel voorstellen dat die geleide projectielen niet alles afkunnen, omdat jachtvliegtuigen toch altijd nog buiten het bereik van die geleide projectielen nodig kunnen zijn om vijandelijke aanvallers te lijf te gaan. Maar ik zou toch graag daarvan een bevestiging willen horen van onze geachte inleider en misschien nog een nadere uitleg hoe nu precies het verband is tussen de jachtvliegtuigen en de geleide projectielen.

En dan is er een derde punt dat ik graag nog even naar voren zou willen brengen. De inleider heeft ons ook het een en ander verteld over de oorlog dicht bij de kust waarbij het kleine grut, de kleine motortorpedoboten en dergelijk materieel een grote rol zou spelen. Nu heb ik wel uit de ervaringen van de laatste oorlog gelezen dat die dingen vrij veel gebruikt zijn, maar ik heb niet gelezen dat zij daarbij veel succes hebben gehad. Een nuisance value hadden zij natuurlijk wel, zij vormden een soort hinderlijke factor bij de operaties in de buurt van de kust, maar van invloed op de beslissing zijn zij voor zover ik weet nooit geweest. Ik zou aan de inleider willen vragen of de omstandigheden tegenwoordig zo veranderd zouden zijn wat de beschikbaarheid van de wapens op die schepen betreft, dat die waarde zo veranderd zou zijn ten opzichte van de vorige oorlog. Dat waren de vragen die ik graag zou willen stellen.

Overste Sjerp:

Schout-bij-Nacht, U bent begonnen met — ik mag wel zeggen — bemocdigende woorden te spreken die mij ten zeerste getroffen hebben. De punten die U in discussie brengt zijn door mij min of meer omzeild omdat ik in de eerste plaats de aandacht heb willen vestigen op — ik zou haast zeggen — het krachtenveld dat uiteindelijk aanleiding geeft tot de vorm die wij zullen zien. Uw eerste vraag betreft het konvooi koopvaardij-schepen. Het gaat hier om de strijd om de invoer; zoals wij hebben gezien een van de twee terreinen waarop in een conflict de regenerativiteit bedreigd kan worden. De dreiging is ook hier het vliegtuig en de onderzeeboot. Wij zullen het konvooi moeten beschermen tegen beide. Daarvoor hebben wij dus tegen het vliegtuig vliegtuigen nodig en die zullen bij het konvooi moeten zijn. De tijdfactor spreekt heel sterk, er moet dus een vliegkampschip bij het konvooi zijn. Niet noodzakelijkerwijze erin, maar in de omgeving; zodanig dus dat de jachtvliegtuigen

tijdig kunnen optreden. Maar dat betekent dat het vliegkampschip eigen bescherming tegen onderzeeboten moet hebben. Het konvooi eveneens. Er moeten pickets omheen, airborne early warning moet verzorgd worden. In feite precies hetzelfde als voor een vliegkampschipeskader. Het enige verschil is dat dit aanmerkelijk sneller is en waarschijnlijk bij voorkeur hete plekken op aarde zal opzoeken, terwijl het konvooi die bij voorkeur zal vermijden. Maar verder is er geen principieel verschil.

Uw tweede vraag betreft het jachtvliegtuig tegenover het geleide projectiel. Het is inderdaad gewoonte om op het ogenblik te vergelijken: het geleide projectiel tegenover het jachtvliegtuig. Maar zou ik het niet willen vergelijken. Ik zou willen zeggen, het geleide projectiel afgevuurd van een schip of andere opstelling op het aardoppervlak, tegenover het geleide projectiel afgevuurd van een vliegtuig. En dan wordt het beeld ineens heel anders. Want als U vanaf een schip een geleid projectiel afvuurt dan zal toch altijd dat doel binnen detectiebereik van dat schip moeten zijn. Vuurt U het af van een vliegtuig dan geldt diezelfde regel, maar door de grote snelheid en door de mogelijkheden die een vliegtuig nu eenmaal heeft kunt U op een veel grotere afstand van het te beschermen object optreden en kunt U onder heel andere omstandigheden die detectie — ik zou haast zeggen — afdwingen. Dat kan met het schip niet. Er is nog een ander punt dat, zeker in zo'n half sluimerende oorlogstoestand als wij nu hebben, erg spreekt. Met een vliegtuig kunt U nog eens gaan kijken, maar dat geleide projectiel kan dat niet. En het vliegtuig kan dus veel later pas op de knop drukken. U heeft dus de menselijke beslissing eenvoudig dichterbij de vijand gebracht. Dat is in feite het hoofdargument waarom dat jachtvliegtuig zo belangrijk blijft. En de tegenstander piekert ook mee, uiteindelijk, en als hij even binnen bereik komt van de detectie-apparatuur van een geleid wapen en direct weer cruit, dan is hij weg. En dan kunt U hooguit zeggen daar is hij geweest, ik kan er nu niet meer bij. Met dat vliegtuig gaat U hem achterna.

Als laatste punt roerde U het kleine grut aan. Dat moeten wij toch niet bekijken in de termen van de afgelopen oorlog. Zeker, in de Solomons bijvoorbeeld, is het een notoir échec geweest. De Amerikaanse PT-boats hebben daar wel erg veel gevaren en veel torpedo's verschoten, maar behalve in de slag in Straat Surigao geloof ik niet dat zij ooit een treffer van betekenis gehaald hebben. „Nuisance value” groot, effect klein. Zeker. Of dat zo zal blijven? Daar wil ik mij liever niet onvoorzichtig over uitlaten. Wat ik wel zie is dat er omstandigheden zijn waarbij de hoofdmachtelementen niet aan bod komen. Noch de onderzeeboot, noch het grote massale optreden van vliegtuigen. Dat kleine grut heeft kans en is misschien de enige die iets kan doen met een (kleine) kans op succes, maar als zij het niet presteren is er niemand anders. In de vorige oorlog zouden wij zeggen: dan doen wij het met jagers, daar zit wat meer fut achter. Maar die hebben geen kans meer als zij alleen optreden. Die zijn te groot, want het gaat weer om klein, snel beweeglijk als hoofdelement en dan talrijk, graag, maar vooral snel, beweeglijk en klein. Dat is een jager niet meer en je valt dan direct in dat kleine grut en kunnen zij het niet dan is er zeker niemand anders die het kan. Zo zou ik het willen zien. Of het uiteindelijk succes heeft, dit is weer een van die punten waar we moeten afwachten wat het gevecht ons leren zal. Mag ik beschouwen dat Uw vragen zo beantwoord zijn, Schout-bij-Nacht?

Kolonel Feuilletau de Bruijn:

Mijnheer de Voorzitter, ik zou graag een vraag willen stellen over de kwestie van de organisatie van de zeemacht. Die organisatie hangt naar mijn mening niet af van de tactiek van de zeemacht, maar uitsluitend van de strategie. Mahan heeft o.a. gezegd dat dit de „bedrock” is waarop men de organisatie van een vloot moet opbouwen. Die strategische beschouwing heeft niet plaats gehad en daarom verkeer ik nog in het duister over enkele punten, o.a. over een van de belangrijke punten voor ons, dat is het nut van de kruisers. Daarover is niet gesproken door de inleider.

Wanneer ik mijn eigen denkbeelden hieromtrent naar voren mag brengen dan zijn die de volgende. Ik begin de organisatie van de tegenstander te bestuderen. Die tegenstander heeft een vloot van kruisers en van onderzeeërs. Die tegenstander heeft geen verbindinglijnen te verdedigen, hij is autark. Waarvoor heeft hij dan die kruisers nodig en die onderzeeërs? Uitsluitend om te proberen effectief de strategische verbindinglijnen tussen Amerika en Europa te doorbreken. Het doel wat wij dus moeten nastreven is dit te verhinderen.

Een van de belangrijkste strategische punten waaruit wij dat doen is Engeland. Wat gebeurt er als Engeland bezet wordt door de Russen? Is dit iets onmogelijks? Voor zover mij bekend beschikken zij zeker over meer dan twintig luchtdivisies. Het is dus helemaal niet onwaarschijnlijk dat men erin zal slagen een bruggehoofd te vormen, aanvankelijk ergens op de kust in het Noordelijk gedeelte van Engeland. En dan heeft men die kruisers hard nodig, om dat bruggehoofd met vuur te ondersteunen.

Het spreekt natuurlijk vanzelf dat een dergelijke operatie niet mogelijk is zonder dat men beschikt over een sterke luchtmacht. Ik geloof echter niet dat wij aan die mogelijkheid behoeven te twijfelen. De Russen bezitten zo'n luchtmacht en hun vliegvelden liggen niet zo ver af in Oost-Duitsland. Even over de Elbe beginnen zij al. Dit is dus een punt waarmee rekening moet worden gehouden. En wat stellen wij daar tegenover? Zijn wij in staat om sterke Russische kruisereskaders tegen te houden? Met welke schepen? Naar mijn mening zullen onze gemoderniseerde kruisers op dit punt zeer goed werk kunnen verrichten. Ik ben dus vóór het behoud van die kruisers.

Maar er is nog een ander punt wat van zeer groot belang is. De Russen zijn doodsbenuwd voor landingen in de rug, achter hun front. En bij die landingen in de rug kan men niet volstaan met klein materieel. Dan zal men groter materieel nodig hebben en dat zijn de kruisers.

En wat kunnen wij daar tegenover stellen? Tegenover de vele vliegtuigen van de Russen die bovendien lokaal geconcentreerd kunnen worden vrees ik dat men heel weinig zal kunnen doen. Ik ben dus een voorstander van het behoud van die kruisers, hoewel ik natuurlijk heel goed weet dat daar grote nadelen aan verbonden zijn. Ik acht deze nodig in verband met de verdediging tegen landingen, zowel in Engeland als ergens op de kust van Europa. Stel U eens voor dat Engeland veroverd wordt, dat alle Britse bases wegvallen waarvan de onderzeeboten en de andere vlooteenheden grotendeels moeten opereren. Dan is onze strategische verbindinglijn met Amerika er geweest. Ik zou graag van de geachte inleider het een en ander willen horen over de kruisers en hoe hij over dit probleem denkt. Ik dank U mijnheer de Voorzitter.

Overste Sjerp:

Mijnheer de Voorzitter, ik heb wel met zorg mij beperkt tot het technisch krachtenveld; om nog even naar de term die ik zopas heb gebruikt terug te grijpen. Ik heb juist met nadruk de strategie niet naar voren willen brengen, toegepast op de omstandigheden van dit moment. Ik heb daarentegen getracht op te bouwen die middelen waarover de vijand en ook wijzelf kunnen beschikken, waarover wij zullen gaan beschikken. U houdt mij ten goede dat ik om die reden niet spreek hoe het nu zou kunnen en wat de functie is die wij in ons milieu aan bepaalde organen zouden kunnen geven. Meer de potentie. De mogelijkheden waarover de strategische planner beschikt, niet de strategische situatie zelve. U vraagt mij meer speciaal een uitspraak over kruisers, — ik zeg beslist niet onze kruisers — de kruisers in het algemeen. Ik zou hierbij naar voren willen brengen dat de definitie kruisers zoals wij die nu moeten zien is een schip dat het maximum heeft aan alles wat men op zee nodig kan hebben, in de vorm van snelheid, uithoudingsvermogen in iedere zin, dus comfort, actieradius, zijn zeewaardigheid, alles. Maar ook op wapentechnisch gebied. Hij moet beschikken over een behoorlijke, naar de eisen des tijds ingerichte vliegtuigdirectiecentrale, wapens aan boord die het maximum zijn van wat wij aan wapens hebben, die wij op een schip kunnen opstellen. En wat moet nu de functie van zo'n groot schip zijn. Offensief kan het geen betekenis meer hebben, het is niet snel — niet werkelijk snel — het is niet werkelijk beweeglijk, het is beslist niet klein en omdat het niet klein is zal het natuurlijk ook niet talrijk zijn. Daarmee is het dus als primair element in de strijd om de macht der zee afgeschreven. Maar het heeft een zeer grote betekenis in een heel ander veld. En dat is: wij moeten ook verdedigen tegen de vijand. En die vijand heeft net als wij ook uitgevonden dat een vliegtuig het beste antwoord is tegen de huidige defensie, tegen de huidige antiluchtmaatregelen. Maar wat zijn de beste antiluchtmaatregelen? Allereerst het jachtvliegtuig, maar dat moet een basis hebben en op een gegeven ogenblik slipt er iets door naar die basis. Dat moet stuiten op een doelsverdediging. Die doelsverdediging zullen wij nog steeds vinden in een of andere vorm van aan boord opgesteld wapen. Wij hebben dat toen onze kruisers afgebouwd werden na de oorlog, gezocht in het 15 cm geschut met een zeer grote vuursnelheid. Nu wil men daar raketten op bouwen. Dat is een andere vorm, maar in feite nog steeds met hetzelfde doel. Een grote waarde van de kruiser is dat hij onder alle omstandigheden altijd nog een goed platform biedt voor die antiluchtbewapening, defensief dus. Dat is de functie waar de kruiser naar toegaat. En hebben wij die kruiser eenmaal, dan zal die ook nog wel voor andere doeleinden bruikbaar blijken te zijn, maar dat is altijd secundair. Zo ook, op het ogenblik, de taak van de grote Anglo-Amerikaanse Carrier-strikefleet. Daarover praat men als een deterrent. Zijn taak is echter het verkrijgen van het meesterschap der zee. Is dat bevochten — positief of negatief, omdat de vijand het niet bestrijdt — dan kan hij ingezet worden voor andere middelen. Voor de kruiser geldt datzelfde, zijn taak zal zijn de verdediging van objecten op zee. In de eerste plaats natuurlijk de vliegkampschipeskaders. Ten tweede konvooien; ongetwijfeld. Is die verdediging verzekerd, is hij daar niet bij nodig, of hebben wij er genoeg van, dan kan hij een andere taak krijgen maar dat is secundair. De primaire taak is defensief. Mag ik dit als antwoord beschouwen?

Commandeur. De Vos van Steenwijk:

Mijnheer de Voorzitter, ook ik heb met veel belangstelling het betoog van de Overste Sijerp aangehoord. Er rijzen bij mij toch twee vragen. De eerste vraag is eigenlijk al behandeld door de Schout-bij-Nacht Nuboer. Het betreft de stelling 4. In stelling 4 zegt de spreker: Het vliegtuig kan alleen tot de strijd gedwongen worden door een ander vliegtuig. Ik zou mij hier bij de Schout-bij-Nacht Nuboer willen aansluiten door bij deze stelling een vraagteken te plaatsen. Is het nu werkelijk wel zo, dat alleen het andere vliegtuig, in casu dus het jachtvliegtuig het enig zaligmakende middel is om de strijd met het vijandelijke vliegtuig aan te binden? Is het voordeel, dat bij de huidige stand van de middelen het jachtvliegtuig biedt boven het geleide projectiel wel zo groot? Ik heb de geachte spreker horen zeggen, dat om het vijandelijke vliegtuig te bereiken met een geleid projectiel, dit vijandelijke vliegtuig binnen detectiebereik moet zijn. Dat is natuurlijk zo. Maar geldt dit niet evenzeer voor het gebruik van het eigen vliegtuig? Immers het eigen jachtvliegtuig kan ook niet meer zonder de detectie, die verricht wordt door het schip waarvan het afkomstig is. Wij kunnen natuurlijk zeggen, dat het jachtvliegtuig in de lucht zijnde enige detectie van zichzelf heeft. Dat moge waar zijn, maar die detectie is toch wel erg gering. En verder voel ik ook evenmin aan, wat verder de *grote* voordelen zijn van het jachtvliegtuig boven het geleide projectiel. Daarentegen zie ik de schaduwzijde van het gebruik van het jachtvliegtuig en dat is dat grote vliegkampschip, met zijn gehele entourage van escorteurs en mogelijk zelfs kruisers om het schip te beschermen. Daartegenover staat het geleide projectiel, dat het vijandelijke vliegtuig kan aanvallen en afgeschoten kan worden van elk schip van enige redelijke grootte. Dit was mijn eerste punt.

Mijn tweede punt betreft de stelling 5a. In de stelling 5a heeft de geachte spreker gezegd, dat het vliegtuig het doeltreffendste middel is om de onderzeeboot te dwingen onder water te ageren. Dat is nu juist voor mij een vraag. Niet zozeer of hetgeen hier geschreven staat juist is, maar wel of dit dwingen van een onderzeeboot om onder water te blijven zo'n grote rol speelt in de oorlog van de toekomst? Zoals U allemaal weet en uit de kranten hebt kunnen lezen is de nieuwste ontwikkeling op onderzeegebied de atoomonderzeeboot. De atoomonderzeeboot kan bij wijze van spreken eindeloos onder water blijven en bij de huidige stand van de techniek heeft hij niet de minste behoefte om boven te komen. De spreker heeft gezegd, de onderzeeboot onder water is in zijn bewegingen belemmerd. Dat voel ik niet erg aan, dat die onderzeeboot van de toekomst in zijn bewegingen is belemmerd onder water. Ik heb de spreker even de kwestie verbindingen horen noemen maar die verbindingen zijn op periscoop en onder water tegenwoordig zo goed, dat voor verbinding maken, de onderzeeboot niet meer boven hoeft te komen. Dus ook wat dit punt betreft, zie ik het primaire belang van het vliegtuig als bestrijdingsmiddel nu niet zo direct in. Ik geef toe, dat het een bijzonder belangrijk bestrijdingsmiddel van de onderzeeboot blijft, maar ik begin mij toch wel af te vragen, dat daar waar de moderne onderzeeboot tegenwoordig vrijwel continu onder water kan blijven opereren, wij niet eerder als de primaire vijand van de onderzeeboot de onderzeeboot zelf moeten zien, dus wat wij tegenwoordig de „killer submarine” noemen, de onderzeeboot die speciaal gebouwd is voor het vernietigen van andere onderzeeboten.

Dit was mijn tweede punt mijnheer de Voorzitter en in de derde plaats zou ik toch nog even willen aansluiten op de opmerkingen, die door de heer Feuilletau de Bruijn gemaakt zijn, daar waar het betreft de kruisers. De spreker heeft de kruisers wel degelijk genoemd en naar voren gebracht, wat een belangrijke rol deze tegenwoordig in de oorlog spelen als luchtverdedigingsschip, als luchtverdediging dus voor grote verbanden. Of dit nu carrierverbanden zijn of grote konvooien, dat kan in het midden worden gelaten. De heer Feuilletau de Bruijn heeft zeer terecht erop gewezen, dat wij toch nog wel een andere vijand hebben, een vijand die wel eens een beetje veronachtzaamd wordt en dat is de vijandelijke kruiser. Het is een algemeen bekend feit, dat de Russen over een groot aantal kruisers beschikken. Dit zijn er 30 à 40 op het ogenblik. Ik geloof dat deze kruisers wel enigszins vergeten worden. Deze kruisers, wanneer zij eenmaal weten uit te breken uit hun Noordelijke bases of hun bases in Oostelijk Siberië, kunnen onder onze koopvaardij een ravage aanrichten, die niet te beschrijven is. En nu is het gemakkelijk te zeggen, wij ruimen de kruisers op met onze vliegtuigen, maar het is toch nog een vraagteken voor mij of dit nu wel zo eenvoudig is. Kruisers die in het midden van de Atlantische en de Stille Oceaan opereren, lijken mij toch wel moeilijk aan te komen door middel van vliegtuigen. Ik geloof dan ook en daarmee zou ik willen besluiten, dat we het gevaar van deze Russische kruisers wel degelijk voor ogen moeten houden en dat wij ons er niet te licht van af moeten maken met te zeggen: die kruisers worden wel opgeruimd door de geallieerde vliegtuigen. Ik geloof wel degelijk, dat wij, evenals dit in de twee vorige wereldoorlogen het geval is geweest, erop moeten rekenen, dat een gedeelte van de vijandelijke kruisers zal weten uit te breken, de oceanen zal weten te bereiken en dat wij die alleen maar met succes kunnen opruimen, door daar eigen kruisers tegenover te stellen. Want om tegen die vijandelijke kruisers op te gaan treden met complete carrier-groepen is verspilling van een materiaal waarvan de NATO veel te weinig bezit. Wij zullen die betrekkelijk weinige groepen vliegkampschepen zozeer nodig hebben voor andere doeleinden, dat wij ze echt niet kunnen gebruiken om naar een speld in een hooiberg te gaan zoeken op de oceanen.

Overste Sjerp:

Mijnheer de Voorzitter, dit zijn drie wel essentiële onderwerpen, lijkt mij zo en ik wil erg graag nog eens even erover van gedachten wisselen. Allereerst een vliegtuig kan alleen tot strijd gedwongen worden door een ander vliegtuig. Ik heb, hoop ik, voldoende uiteengezet dat het jachtvliegtuig is de ene helft, het offensieve gedeelte van de luchtverdediging, maar daarnaast hebben wij dus de defensieve bewapening in een of andere vorm. En dat jachtvliegtuig is niet alleen tegen de luchtaanvallen zelf, maar b.v. ook — en dan spreekt het wellicht duidelijker — tegen verkenners. Een goede methode van verkenning is: even kijken en weer weg. In dat geval kunnen wij met een geleid projectiel niet zo veel doen. Dat neemt toch altijd een zekere tijd voor het bij het doel is. Kan ik echter een intelligent persoon achter het doel aan sturen dan kan hij nog zelf nadenken als hij voor het probleem staat: de vijand moet nu hier zitten en daar vind ik hem niet, waar kan hij nu in 's hemelsnaam naar toe zijn gegaan? Dat kan voorlopig een geleid projectiel nog niet. Ik zal zeker niet zeggen dat het geleide projectiel binnen zijn werkingssfeer zo ineffectief is, verre van dat. Het jachtvliegtuig om diezelfde

reden zal met geleide projectielen bewapend moeten zijn. Maar juist omdat het geleide projectiel zo effectief is, zodra men binnen zijn bereik komt, gaat de vijand dus aanvallen buiten dat bereik. Wij gaan werken met stand-off bombs. De NA-39, het nieuwste Engelse aanvalsvliegtuig, is speciaal geconstrueerd om laag aan te vallen en dus zeer laat gedetecteerd te worden zodat het zeer laat beschoten zal kunnen worden met geleide projectielen. Daarentegen kan ik met jachtvliegtuigen ver buiten dat bereik het vliegtuig al vinden — de laagvliegende vijand — kan ik hem met geleide projectielen bestoken, evengoed, van een ander type, niet vanaf zo'n grote afstand. Maar het vernietigend vermogen is wel degelijk even groot. En zit hij nu eens onder omstandigheden dat ik mijn geleid projectiel niet tegen hem gebruiken kan? Ik denk aan b.v. een laagvliegend vliegtuig terwijl ik beschik over een met radar zoekend wapen, dan kunnen er omstandigheden zijn dat door de nabijheid van de zee het ding niet aanspreekt op de vijand. Dan zal ik andere middelen willen gebruiken, ik wil kunnen kiezen. Ik wil b.v. zowel een infrarood zoekend middel hebben als een radarzoekend en ik wil op het laatste moment kunnen zeggen: ja, maar nu kan ik het beter zó doen! Dat kan ik niet vanaf dat schip dat zover weg zit en dat kan ik wel met het jachtvliegtuig dat vlak bij is. En hoewel ik zeker niet zal zeggen dat het jachtvliegtuig alle antwoorden heeft, heeft hij bepaald enkele antwoorden die niemand anders heeft. Om die reden kan hij nooit worden gemist. En nogmaals: hij kan altijd de vijand achterna. Hij kan hem volgen naar zijn eigen nest. Ook dat kan niemand anders.

Het tweede punt: het vliegtuig is het doeltreffendste middel om een onderzeeboot te dwingen om onder water te ageren. En nu stelt de Commandeur dat dit misschien niet nodig is. Ik zou haast zeggen des te beter, dat vraagt dan een mindere inspanning onzerzijds. Maar als die vijand het nu nodig vindt om iets boven water te steken? Hij hoeft niet zelf boven water te komen; zelfs zijn antenne kan genoeg zijn met onze moderne detectiemiddelen. Dan moet hij zeker weten dat als hij dat doet en er is een vliegtuig in de buurt, dat hij dan erbij is. Dat vliegtuig kan een groter gebied bestrijken dan andere eenheden en toch zeker zijn dat als in dat gebied een onderzeeboot ook maar het kleinste deel boven water steekt, hij hem „heeft”. Daarom is hij het doeltreffendste middel om de onderzeeboot te dwingen zich niet aan bovenwaterdetectie bloot te geven. En nogmaals, is het niet nodig voor die onderzeeboot om boven te komen, wil hij het om andere redenen toch al niet, dan hoeven wij niet te gaan kijken. Prachtig! Maar ik kan mij toch niet onttrekken aan de indruk dat een onderzeeboot die totaal onder water blijft het toch altijd iets moeilijker heeft dan één die, al is het toch maar zo weinig, een enkele antenne of wat dan ook, boven water kan steken.

Ja en dan de kruiser. Is het werkelijk waar dat wij als de Russische kruisers uitbreken, beter met kruisers er achteraan kunnen gaan, afgezien van het feit dat wij ze op dit moment niet hebben? Maar met een betrekkelijk kleine hoeveelheid vliegkampschepen kan ik al een zo groot gebied bestrijken dat het de moeite waard gaat worden om dat te gaan doen in een omgeving waar dat vliegkampschip zelve niet zo vreselijk veel bescherming nodig heeft. Oost-Siberië is genoemd als uitvalshaven. Als wij in de Pacific zitten dan behoeven wij voor vijandelijke vliegtuigen niet zo bang te zijn. Ik kan mijn vliegkampschip daar dus maar zeer summier beschermd laten varen wat betreft zijn luchtverdediging. Ik kan hem dus volstoppen met aanvalsvliegtuigen tegen

deze kruisers. Ik behoef hem alleen verder te beschermen tegen onderzeeboten. Dan bestrijkt ik een groot gebied. Die Rus gaat natuurlijk niet met een ouderwetse kruiser dit doen, die heeft de meest moderne middelen aan boord, de beste vuurleiding, de beste detectiemiddelen waar hij over beschikt en ongetwijfeld ook de beste wapens. Ik zal dus hem moeten aanvallen met snelle, beweeglijke, kleine en zo mogelijk talrijke aanvallers. Ik ken alleen het vliegtuig dat aan die eisen voldoet. Nu ben ik er geen voorstander van dat als een van onze kruisers een Russische kruiser tegenkomt, dat die dan zegt: het is mijn werk niet! Dat is het andere uiterste. Maar om te zeggen wij moeten kruisers bouwen tegen de Russische kruisers? Neen. Wij moeten kruisers bouwen als luchtverdedigingsschip en wat zij dan verder daarnaast nog als taak vinden te doen, laten zij die volbrengen. Maar ons hoofddoffensief vermogen zal liggen boven water in het vliegtuig, onder water in de onderzeeboot. Mag ik dan de vraag zo als beantwoord beschouwen?

De Voorzitter:

Mijnheer Sjerp, namens de aanwezigen mag ik U wel van harte bedanken voor de bijzonder heldere en duidelijke uiteenzetting, die U ons vanavond gegeven heeft en ook voor de wijze waarop U de drie vragenstellers heeft willen beantwoorden. Ik betrek in deze dank ook de vragenstellers, die ongetwijfeld hebben bijgedragen tot het beter doen belichten van bepaalde onderwerpen, die door de inleider wel waren aangetipt, maar toch, zoals de heer Feuilletau de Bruijn zei, nog min of meer in het duister waren gebleven. Ik geloof dat deze avond in het bijzonder voldaan heeft aan de doelstellingen van onze Vereniging. Want als wij ons nog eens even de doelstelling van de Vereniging voor de geest halen, dan is dat toch juist in het bijzonder om in een niet officiële kring bepaalde krijgskundige onderwerpen, waarover meningsverschillen bestaan, die nog in ontwikkeling zijn, in bespreking te brengen. Het is niet zozeer de bedoeling hier vast te stellen „zo is het en niet anders”, maar om hier in een gezelschap van deskundigen op een geheel vrijblijvende wijze dergelijke zaken te kunnen bespreken. Ik meen, dat wij hier vanavond een onderwerp hebben besproken, dat bijzonder in de belangstelling staat en in volle ontwikkeling is. Wanneer de leek denkt aan een zeemacht, dan denkt hij nog aan de zeeslagen uit het verleden; in de vorige oorlog is dat al zeer sterk veranderd en op het ogenblik is het begrip „zeemacht” in een nog veel verder gaande en snellere ontwikkeling geraakt. Ik meen, dat de wijze, waarop de inleider ons hier vanavond een inzicht in heeft gegeven, voor ons allen bijzonder verhelderend is geweest en er ongetwijfeld toe heeft bijgedragen — daar hebben ook de debaters toe medegewerkt — om ons allen erbij te helpen over deze zaken nog eens na te denken en om een zo juist mogelijk oordeel hierover te vestigen. Ik dank U dus hiervoor van harte. (Applaus.)

Dan dank ik alle aanwezigen en sluit ik deze bijeenkomst.

MEDEDELING

In verband met de geldelijke positie onzer Vereniging ziet het bestuur zich tot zijn spijt genoodzaakt de lezing van de Kapitein Luitenant ter Zee Ir. W. Langeraar over „Operations Research” pas in het volgende verenigingsjaar te doen houden.

STELLINGEN

1. De ontwikkeling der middelen eist steeds meer dat de aanvaller welke boven water optreedt is:
 - a. snel,
 - b. beweeglijk,
 - c. klein,
 - d. talrijk.

Het vliegtuig kan in meerdere mate aan deze eisen voldoen dan welke andere wapendrager ook.

2. De aanvaller die gebruik wil maken van de moeilijkere detectie-omstandigheden onder water moet geheel onder water ageren en zelfs diep kunnen opereren.
3. Vliegtuig en onderzeeboot zijn daarom de ultima ratio in de huidige zeeoorlog. Beide kunnen het meest vernietigende middel hanteren.
4. Een vliegtuig kan alleen tot strijd gedwongen worden door een ander vliegtuig.
5.
 - a. Een vliegtuig is het doeltreffendste middel om een onderzeeboot te dwingen onder water te ageren.
 - b. Een onderzeeboot is de sterkste tegenstander van een andere onderzeeboot.
6. Het bezit van het meesterschap ter zee wordt thans uiteindelijk bepaald door de beschikbare:
 - offensief
 - a. aanvalsvliegtuigen,
 - b. onderzeeboten,
 - c. bases i voor vliegtuigen: vliegvelden, vliegveldschepen.
ii voor onderzeeboten: vaste bases, mobiele bases,
 - defensief
 - a. tegen vliegtuigen i jachtvliegtuigen,
ii luchtdoelschepen,
 - b. tegen onderzeeboten i OB-vliegtuigen,
ii OB-onderzeeboten,
iii OB-schepen,
iv helikopters.

7. Nevenacties worden gevoerd door:
- a. mijnneveggers i vliegtuigen,
ii schepen,
 - b. snelle motorvaartuigen;
- waartegen opgetreden wordt door:
- a. i vliegtuigen,
ii kanonneerboten,
iii mijnneveggers;
 - b. i vliegtuigen,
ii motorkanonneerboten.
8. Vliegtuigen opereren gemakkelijker en daarom bij voorkeur van walbases.
Vliegkampschepen zijn echter nodig wegens:
- a. tijdfactor,
 - b. geografische factor,
 - c. concentratiemogelijkheid,
 - d. verbergingsmogelijkheid.

MEDEDELINGEN VAN HUISHOUDELIJKE AARD

VERSLAG OVER DE TOESTAND VAN DE VERENIGING

(1 oktober '57—30 september '58)

<i>Ontvangsten</i>		<i>Uitgaven</i>	
Saldo giro 1/10 '57	f 822,26	Saldo 30/9 '57	f 3.604,95
Contributies	- 21.185,67	Honoraria	- 7.036,24
Advertenties	- 3.767,50	Terugbetaalde contributie ..	- 10,—
Diversen	- 1.611,54	Drukwerken	- 12.037,50
Nog te betalen op 30/9 '58 ..	- 2.185,76	Overige onkosten	- 1.803,79
		Saldo giro 30/9 '58	- 5.080,25
Totaal	f 29.572,73	Totaal	f 29.572,73

Voor verslag der Commissie ingevolge art. 26 van het reglement zie blz. 1 en 2 van dit Orgaan.

NIEUWE LEDEN

Nederland

's-Gravenhage: J. Witman, Luitenant; A. van der Zwan, Lt. t. z. S.D. III K.M.R.; J. A. P. Dieben, Kap. Art.

Amersfoort: J. F. Giebel, Kapitein; H. Tolen, Luitenant; R. J. Roggeveen, Luitenant; F. A. van der Post, Ritmeester.

Amsterdam: A. J. F. de Jong, Kap. Art.; J. M. Elbers, Lt. ter Zee I.

Breda: H. M. A. v. Schendel, Distr. Insp. v. h. Brandweerwezen; A. J. de Stoppelaar, Kapitein; H. Bruggeman, Kapitein.

Diepenveen: W. Kloesmeijer, Kap. Inf.

Ermelo: A. Ploeg, Kap. Inf.

Gorinchem: C. P. Heeren, res. Lt. Art.

Den Helder: C. Koenen, Kap. K. Lu.; L. J. v. Leeuwen, 1e Lt. K. Lu.; B. Sjerp, Kap. Lt. t. z. Vlieger.

Leeuwarden: H. Poortman, res. Lt.

Leidschendam: Ir. G. J. Schot, Lt. Kolonel-Vlieger.

Overveen: H. van der Tweel.

Roermond: J. H. Oorthuis, Lt. Kol. K. Lu.

Rijswijk: D. Nederlof, Kap. Artillerie.

Schoonhoven: R. J. A. Th. van Heerde, 2e Lt. Inf.

Sneek: H. D. Rijpma, res. 2e Lt.

Soest: J. Hoekstra, Luitenant.

Utrecht: W. A. Tiel, Majoor V.B.D.D.; W. Bezemer, Luitenant; B. Rozeboom, Kap. Art.; N.V. Prov. en Gem. Utrechts Stroomleveringsbedrijf.

Voorburg: F. Touber, Majoor Gen. St.

Wassenaar: W. A. M. Metes, Majoor K. Lu.

Zuid-Laren (Dr.): A. F. H. Huying, 1e Luit.

De lezing van Luit.-Generaal T. E. E. H. Mathon, Directeur van het Defensie Studie-Centrum, zal worden gehouden op dinsdag 27 januari 1959, Fluwelen Burgwal 22, Den Haag.

De contributie voor het werkjaar 1958—1959 (1 okt. 1958—30 sept. 1959) is vastgesteld op f 10,—. De leden, die *zulks nog niet gedaan hebben*, wordt dringend verzocht hun contributie wel te willen storten op postrekening 78828 van de Vereniging ter beoefening van de Krijgswetenschap, Den Haag en wel voor 1 december a.s.

Het Bestuur van de Vereniging ter beoefening van de Krijgswetenschap is thans als volgt samengesteld:

M. R. H. Calmeyer, Lt.-Generaal G.S. b.d., Lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, Voorzitter; J. H. Couzy, Lt.-Generaal der Artillerie, Onder-Voorzitter; E. R. d'Engelbronner, Kolonel G.S., Redacteur Orgaan en W.J.; A. L. van den Berge, Generaal-Majoor G.S.; H. C. Gautier, Kolonel-vlieger; Mr. F. R. Mijnlieff, Directeur-Generaal voor Openbare Orde en Veiligheid; J. M. van Olm, Schout-bij-nacht-vlieger; Mr. A. N. Baron de Vos van Steenwijk, Commandeur; J. J. de Wolf, Brigade-Generaal Genie b.d.; H. P. Zielstra, Generaal-Majoor-Vlieger; J. H. Jansen, Luit.-Kolonel G.S.; J. P. Boots, Res. Kolonel b.d., Secretaris-Penningmeester, van Alkemadeaan 215, 's-Gravenhage, telefoon 774621.

Boekenprijzen ad f 20,— werden ditmaal toegekend aan te Lt. R. J. Roggeveen en Kap. J. F. Giebels. Wie volgt?

Geeft bij adresverandering kennis aan de Secretaris-Penningmeester,
van Alkemadeaan 215, 's-Gravenhage
en vergeet vooral niet ons een nieuw lid op te geven

ACTUELE VRAAGSTUKKEN

Zeer binnenkort verschijnt een bloemlezing van citaten uit redevoeringen welke gedurende het eerste halfjaar van 1958 werden gehouden door de Algemeen Secretaris van de NAVO, de Heer *Paul-Henri Spaak*, getiteld „*Actuele Vraagstukken*“. Met grote helderheid snijdt de heer Spaak in deze brochure een aantal grote politieke vraagstukken van dit ogenblik aan en lijkt het zeker ook voor de officier van belang daarvan kennis te nemen.

Gegadigden kunnen zich daartoe wenden tot de redactie, die dan zal zorgdragen voor bestelling bij de Atlantische Commissie, die deze uitgave in Nederland verzorgt.

NIEUW VERSCHENEN

De slag om Arnhem door generaal-majoor R. E. Urquhart C.B., D.S.O., met medewerking van Wifred Greatorex.

Aan dit boek, over de meest besproken heldenstrijd op Nederlandse bodem, werd een bespreking gewijd in de 6e Aflevering van het Orgaan 1957—1958.

Thans is daarvan in de Nederlandse taal een nieuwe uitgave verschenen, bij A. W. Sijthoff's Uitgeversmaatschappij N.V. te Leiden, met een woord ten geleide van de burgemeester van Arnhem.

Prijs f 9,90.

D. A. VAN HILTEN.

DE GEBROEDERS VAN CLEEF - Den Haag

Binnen- en Buitenlandse Boekhandel sedert 1739

SPUI 28

TELEFOON 114074

GIRO 9346

Gaarne zenden wij onze catalogi van recente

Militaire en Maritieme werken

Uit voorraad leverbaar Amerikaanse

Militaire Hand- en Studieboeken

HISPANO-SUIZA
(NEDERLAND) N.V.
BREDA